

УДК 002.2:655.42(477)

DOI: 10.20535/2077-7264.3(89).2025.344657

© М. Т. Андрійчук, канд. наук із соц. комунікацій, доц.,
КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ, Україна

СУЧАСНІ КНИГАРНІ В УКРАЇНІ ЯК БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНІ ПРОСТОРИ

Попри негативний вплив повномасштабного вторгнення російського агресора, видавнича галузь в Україні продовжує функціонувати і навіть показує зростання за статистичними показниками (хоча видавці і вказують на очікуваний спад). Для прогнозування подальшого розвитку галузі актуальним є дослідження чинників, що сприяють її стійкості. Одним із таких чинників є активне функціонування книгарень. Тому стаття має на меті проаналізувати тенденції змін в організації діяльності книгарень після повномасштабного вторгнення російського агресора в Україну.

Ключові слова: книгарня; книгарня-кав'ярня;
книжкова торгівля; подієвий простір;
читацькі потреби; видавнича продукція.

Постановка проблеми

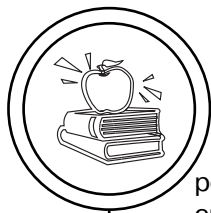
Успішний розвиток українського книговидавництва безпосередньо залежить від стану вітчизняної книготорговельної галузі, невід'ємним складником якої є книгарні. Нині в Україні, насамперед у великих містах, спостерігається збільшення кількості книготорговельних підприємств. Така тенденція потребує досліджень для визначення чинників, які уможливають розвиток книгарень попри складний період воєнного стану.

Аналіз попередніх досліджень

Різноманітні теоретичні та практичні аспекти стану вітчизняного книговидавництва і книготоргівлі порушували у своїх працях такі

автори, як О. Афонін, Г. Глотова, Г. Грет, Р. Голубовський, З. Григорова, Н. Зелінська, М. Женченко, Ж. Ковба, О. Красовицький, В. Круглов, А. Мартинов, В. Маркова, М. Низовий, В. Теремко, М. Тимошик, Г. Швецова-Водка, Л. Шендерівська та інші. Водночас їх наукові праці стосуються, здебільшого, тенденцій до повномасштабного вторгнення російського агресора.

Нині у книговидавництві та книготоргівлі відбуваються динамічні зміни, що пов'язані як із загостренням конкуренції між суб'єктами цього бізнесу, так і погіршенням в Україні соціально-економічної ситуації внаслідок війни. Водночас наявні на сьогодні тенденції трансформації книготорговельної галузі розглядаються, насампе-

ред, практиками (видавцями, власниками книгарень, Українською видавничою асоціацією) та дотичними експертами чи медіа, що цікавляться цією тематикою («Читомо», «The Village Україна» тощо). До цього питання звертався у одній зі своїх попередніх публікацій автор цієї статті [1]. Однак, питання розвитку книжкової торгівлі в умовах широкомасштабного російського вторгнення ще не стало повноцінним об'єктом зацікавлення вітчизняних дослідників. Отже, існує потреба продовжувати дослідження цієї тематики та тих змін, що відбуваються останнім часом як у сфері книжкової торгівлі, так і у книговидавничій сфері загалом.

Мета роботи

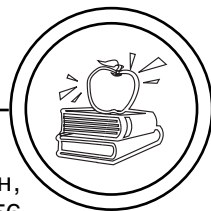
Аналіз тенденцій змін в організації діяльності книгарень після повномасштабного вторгнення російського агресора в Україну. Базою для дослідження слугують онлайн-ресурси Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», Державної установи «Український інститут книги», Держкомтелерадіо, публікації в інтернет-медіа («Читомо», «The Village Україна», «ТиКиїв» тощо), а також власні спостереження автора під час відвідування книгарень.

Результати проведених досліджень

Повномасштабне вторгнення росії в Україну не могло не відбитися на розвитку видавничої галузі. Одним із результатів стало суттєве зменшення випуску видавничої продукції у 2022 р. Зокрема, вийшло всього 9691 назв книг та брошур (з них українською

мовою — 7968) [2]. Для порівняння у 2021 р. в Україні побачило світ 21095 назв книг та брошур [3]. Тобто кількість виданих друків у перший рік запровадження воєнного стану зменшилася на понад половину. Знизились і накладки книжок — з 44 753,6 млн прим. у 2021 р. до 11 553,2 млн прим. у 2022 р. [2, 3]. Однак 2023 р. завершився вже з дещо іншими показниками. Зокрема у 2023 р., за даними Книжкової палати України, загалом було видано 15187 назв книг та брошур (з яких 12688 назв українською мовою) із загальним накладом 2466,4 тис. прим. [2]. У 2024 р. відновлення книговидавничої галузі продовжилось. Так, у 2024 р. до Книжкової палати надійшло 14500 назв видань (з яких 12597 назв українською мовою), загальним сумарним накладом 34017,2 тис. прим. [4, с. 1]. Сумарне виробництво книжок та образотворчих видань за перше півріччя 2025 р. порівняно з 2024 р. за назвами видань зросло на 25 %. Частка українськомовних видань за назвами зросла за порівнюваний період з 87,54 % у 2024 р. до 89,75 % у 2025 р., а за накладом з 93,14 % у 2024 р. до 95,40 % у 2025 р. [5, с. 5]. Ці позитивні тенденції у книговидаванні не могли не позначитися й на книжковій торгівлі і зокрема роздрібній, що у нас представлена переважно книгарнями.

Не зважаючи на повномасштабне російське вторгнення у 2022 р., а також запровадження воєнного стану, економічні показники книгарів порівняно з 2021 р. не погіршилися. Навіть якщо порівняти дані 2023 р. і 2021 р. (який передував широкомасштабній агресії) економічні показники покращилися

у двічі. Однак, це сталося за рахунок здорожчання книжкової продукції [6, с. 6]. У вартісному еквіваленті, за даними Українського інституту книги (УІК), станом на кінець 2024 р. книжковий ринок України оцінювався у 8 млрд грн. Станом на кінець 2023 р. книжкова продукція розповсюджувалася у близько 700 офлайн-книгарнях та 60 онлайн-книгарнях, а у 2024 р. у 800-офлайн-книгарнях та 80 онлайн-книгарнях [7].

Аналітики УІК, характеризуючи розвиток роздрібної книжкової торгівлі у період 2021–2023 рр., серед мережевих та немережевих книгарень виділили наступну десятку лідерів:

1. Мережа «Є» (у 2021 р. виторг склав 310574000 грн, у 2022 р. виторг склав 418464000 грн, у 2023 р. виторг склав 823332000 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 265 %);

2. Мережа «Буква» (у 2021 р. виторг склав 92111500 грн, у 2022 р. виторг склав 98773100 грн, у 2023 р. виторг склав 97540401 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 106 %);

3. Мережа «Книголенд» (у 2021 р. виторг склав 50513900 грн, у 2022 р. виторг склав 51856500 грн, у 2023 р. виторг склав 82648300 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 164 %);

4. Книгарня «Рідіт» (Київ) (23091 100 грн — дані лише за 2023 р.);

5. Книгарня «Будинок книги» (Чернігів) (у 2021 р. виторг склав 14473000 грн, у 2022 р. виторг склав 20925000 грн, у 2023 р. виторг склав 20279000 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 140 %);

6. Дві книгарні мережі «Книжковий Лев» (Київ, Львів) (у 2022 р.

виторг склав 6032275,17 грн, у 2023 р. виторг склав 13831552,56 грн; у 2023 р. порівняно з 2022 р. зростання на 229 %);

7. Книгарня «Сяйво» (Київ) (у 2021 р. виторг склав 24096100 грн, у 2022 р. виторг склав 8886600 грн, у 2023 р. виторг склав 13824500 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 57 %);

8. «Буковинська книга» (Чернівці) (у 2021 р. виторг склав 7060100 грн, у 2022 р. виторг склав 9916000 грн, у 2023 р. виторг склав 11888500 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 168 %);

9. «Книжковий світ» (Хмельницький) (у 2021 р. виторг склав 6206600 грн, у 2022 р. виторг склав 10667200 грн, у 2023 р. виторг склав 10218800 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 165 %);

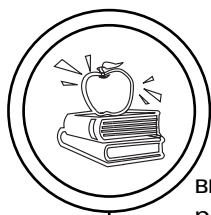
10. «Суперкнигарня Моя книжкова полиця» (Київ) (у 2021 р. виторг склав 4568100 грн, у 2022 р. виторг склав 4325700 грн, у 2023 р. виторг склав 8611500 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 189 %).

Слід зауважити, що дані трійки лідерів враховують сумарний дохід як фізичних друкарень, так і інтернет-книгарень. Отже, на думку аналітиків УІК у 2024 р. доходи роздрібних книготорговців зросли на 84 % [6, с. 7].

Виокремлено також п'ятьох лідерів книжкової онлайн-торгівлі:

1. Інтернет-книгарня «Якабу» (у 2021 р. виторг склав 461499000 грн, у 2022 р. виторг склав 446 038000 грн, у 2023 р. виторг склав 503037200 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 109 %);

2. Книгарня «Є» (50 % від загального виторгу; у 2021 р. виторг склав 1552870000 грн, у 2022 р. виторг склав 209232000 грн, у 2023 р.

виторг склав 41 166 600 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 265 %);

3. ПП «Нові технології» (у 2021 р. виторг склав 674 500 грн, у 2022 р. виторг склав 729 240 грн, у 2023 р. виторг склав 461 303 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 684 %);

4. ТОВ «Книголенд» (50 % від загального виторгу; у 2021 р. виторг склав 252 569 грн, у 2022 р. виторг склав 259 282 грн, у 2023 р. виторг склав 413 241 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 164 %);

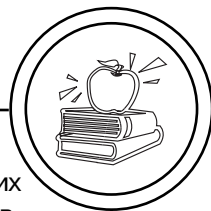
5. ТОВ «Наш Формат-Інтернетрі» (у 2021 р. виторг склав 692 240 грн, у 2022 р. виторг склав 1 637 170 грн, у 2023 р. виторг склав 1 701 430 грн; у 2023 р. порівняно з 2021 р. зростання на 246 %) [6, с. 8].

За перші шість місяців 2025 р. УІК була проаналізована економічна діяльність 34 великих гравців книжкового ринку (аналіз не стосувався видавців навчальної книги). Також аналізувалися дані щодо діяльності книготорговців — як інтернет-книгарень, так і великих стаціонарних книгарень (частина видавничих підприємств займаються паралельно також й книгорозповсюдженням, наприклад видавництва «Ранок», «Клуб сімейного дозвілля» (КСД), «Vivat», «Видавництво РМ», «А-ба-ба-гала-ма-га», «Наш Формат», «Арт-букс», «КМ-Букс», «НК-Богдан», «Наша ідея», «Свічадо», «Жорж», «ВД Пегас», «Віхола», «Видавництво Старого Лева» (ВСЛ), «Фоліо», «Книголав» тощо). Зростання економічних показників було зафіксовано у 29 суб'єктів і лише у п'яти з них показники були гірші за відповідний період 2024 р. Серед видавців, котрі водночас є і вели-

кими дистриб'юторами книжкової продукції, найбільші прибутки за перше півріччя цього року отримало видавництво «Ранок», що заробило 750,88 млн грн (дохід зріс на 127 %), «Клуб сімейного дозвілля», що заробив 692,09 млн грн (дохід зріс на 145 %) та видавництво «Vivat», що заробило 185,21 млн грн (дохід зріс на 176 %). Сумарний дохід аналізованих підприємств за перше півріччя 2025 р. становить 275 478,6 млрд грн. У аналогічному періоді минулого 2024 р. дохід був 199 619,9 млрд грн, тобто дохід зріс на 138 % [5, с. 2].

Водночас слід відзначити, що реакція на дослідження УІК очільника Української видавничої асоціації свідчить, що до цих статистичних даних маємо підходити критично, оскільки у 2025 р. почали проявлятися негативні реакції на ринку та в роботі книгарень, а сфера залишається «слабкою та чутливою» [8].

Загалом на сайті УІК оприлюднений документ, в якому подано відомості про 583 українські книгарні станом на 1 березня 2025 р. [9]. Умовний рейтинг регіонів за кількістю книгарень виглядає наступним чином: Київ (понад 140 книгарень), Львівщина (не менше 68 книгарень), Івано-Франківщина (не менше 35 книгарень), Київщина (не менше 30 книгарень), Дніпропетровщина (не менше 28 книгарень), Вінничина (не менше 28 книгарень), Одещина (не менше 24 книгарні), Рівненщина (не менше 24 книгарні), Тернопільщина (не менше 23 книгарні), Хмельниччина (не менше 22 книгарні), Закарпаття (не менше 22 книгарні), Волинь (не менше 22 книгарні), Полтавщина (не менше 21

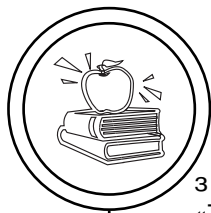

книгарня), Харківщина (не менше 21 книгарня), Сумщина (не менше 16 книгарень), Черкащина (не менше 16 книгарень), Буковина (не менше 13 книгарень), Житомирщина (не менше 12 книгарень), Чернігівщина (не менше 7 книгарень), Запоріжжя (не менше 6 книгарень), Миколаївщина (не менше 4 книгарні), Херсонщина (не менше 1 книгарні) [9]. Ця статистика може бути не зовсім некоректною з кількох причин. До документа внесено дані не про всі книгарні, що функціонують і процес відкриття/закриття книгарень є досить динамічним. Крім того, не зовсім коректно порівнювати ті області, які через російську окупацію втратили значні частини територій чи перебувають зараз у небезпечних зонах. Не зважаючи на це, все ж можемо зробити висновок, що попри складний воєнний час у більшості регіонів функціонує значна кількість книгарень і при цьому наявний сильний відрив столиці від більшості регіонів.

Важливо зупинитися на причинах, що спонукають до відкриття нових (як мережевих, так і немережевих) книгарень та не дозволяють закриватися «старим» книготорговельним закладам. Так, для частини населення інтерес до українськомовної літератури підвищився через зростання національної свідомості в умовах російської військової агресії. Також у часи великих суспільних потрясінь читання книжок стало стабілізуючим чинником — своєрідним засобом ескапізму або бібліотерапії. Водночас серед причин, на наш погляд, важливо виокремити і обмежений під час війни доступ до деяких форм проведення

дозвілля, задоволення культурних потреб (великих масових заходів, онлайн-розваг під час обмежень електроенергії, туризму тощо). Це стає значним чинником появи нових книгарень або розвитку вже наявних, що орієнтуються на задоволення потреб різних груп населення в доступному просторі для відпочинку, спілкування, участі в культурних заходах. У багатьох книгарнях зросла активність у проведенні презентацій видань, зустрічей з авторами та лідерами думок, тематичних лекцій, читацьких клубів, кінопоказів, художніх виставок, музичних заходів, волонтерських акцій тощо. Ці тенденції найбільш яскраво проявляються у столиці, де протягом останніх років зростає кількість книготорговельних підприємств, що поєднують книготоргівлю та інші суміжні функції — кав'ярні, простори для спілкування, креативних подій тощо, тобто стають багатофункціональними просторами.

Відзначимо, що загалом, книжкова торгівля через формат книгарень-кав'ярень для Києва не є новим явищем і сучасні тенденції ґрунтуються на певному попередньому досвіді. Столичні книголюби пам'ятають діяльність книгарні-кав'ярні «Бабуїн» та літературного кафе у мережі книгарень «Буква» у перше десятиліття 2000-х років. Напередодні повномасштабного російського вторгнення у Києві також працювали декілька закладів такого формату — книгарня-кав'ярня «Моя Книжкова Полиця» з 2016 р. (згодом перетворилася в мережу та заснувала однойменне видавництво), «Книгарня-кав'ярня Старого Лева» на вул. Прорізній

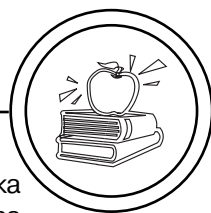
з 2017 р. та кав'ярня-книгарня «Zakapelok» на вул. Верхній вал з 2019 року. У грудні 2021 р. на Печерську (Микільський провулок) відкрилася книгарня-кав'ярня «Сенс». Найстарша книгарня Києва, що була відома під назвою «Сяйво», після ребрендингу отримала назву «Сяйво книги» і також фактично запрацювала у форматі книгарні-кав'ярні. Ще перед Революцією Гідності проведення культурних подій було важливим складником роботи книготорговельної мережі «Книгарня Є». У її книгарнях активно проводилися презентації книг, зустрічі з лідерами думок, літературні вечори та читання, дитячі заходи тощо [10, с. 114]. Значна частина інших книгарень столиці також поступово ставали місцем для проведення культурних заходів або інших подій. Наприклад, засідання книжкових клубів, презентації книжкових новинок, зустрічі з авторами відбувалися у вже згаданих книгарні-кав'ярні «Zakapelok».

Водночас аналіз особливостей функціонування новостворених (після введення воєнного стану) книгарень у м. Києві засвідчує, що подібний підхід стає панівним і часто одразу визначає бізнес-модель відповідних закладів. Засновники книгарень, крім поширення книжкової продукції, прагнуть відреагувати на потреби мешканців воєнного Києва у комфортних місцях для спілкування, частування, участі в культурних подіях і одночасно диверсифікувати джерела отримання прибутку.

Так, вже у серпні 2022 р. на Подолі (вулиця Межигірська) було відкрито книгарню-кав'ярню

«Книжковий Лев». Восени 2022 р. одна з найпотужніших українських видавничих організацій — харківське видавництво «Vivat», відновила на Подолі роботу своєї однойменної книгарні (вперше була відкрита за кілька днів до повномасштабного російського вторгнення у лютому 2022 р.). Концепція функціонування закладу передбачає «кавовий куточок», організацію літературних дискусій й авторських читань, засідань психологічних й історичних клубів тощо [11].

Навесні 2023 р. на Подолі з'явилася книгарня-кав'ярня «Сковорода». У березні 2023 р. відкрилася арткнигарня «Місто», що розташована поблизу метро «Арсенальна». У квітні 2023 р. у столичному кінотеатрі «Жовтень» за ініціативою книгарні-кав'ярні «Zakapelok» було відроджено кіннокнигарню «Жовтень». Влітку 2023 р. на Вознесенському узвозі, що на Подолі відкрилася книгарня «Readellion». У вересні 2023 р. у середмісті Києва — на Хрещатику — було відкрито книгарню-кав'ярню «RID» як «український кавово-літературний простір» [12]. У цей же час поблизу відкрилася книгарня «Rodovid» як «центральна книгарня країни на Майдані — представництво найкращих видавництв країни, осередок промоції нових видань, центр душевної реабілітації військових, поєднання книжок, мистецтва, культури, музики, шанування, спілкування та саморозвитку» [13]. У тому ж вересні 2023 р. у Голосіївському районі столиці, на вулиці Антоновича, з'явилася ще одна багатофункціональна кав'ярня — «ReadEat», що включає кав'ярню із тортиками у вітальні Гріфіндора,

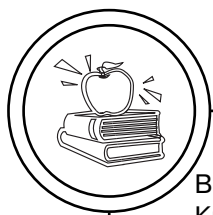

а також простори для проведення книжкових читань, зустрічей з авторами, вечорів живої музики [12]. На початку листопада 2023 р. у середмісті Києва, на вулиці Михайлівській, Видавництвом Старого Лева (ВСЛ) було відкрито «Книгарню-кав'ярню Старого Лева». У листопаді того ж року на перетині вулиць Ярославів вал та Лисенка відкрилася книгарня-кав'ярня «Book.ua» [14]. Пізніше на вул. Спаській було відкрито книгарню «Плекай», що містить не просто кав'ярню, а бар з крафтовим пивом [12].

Наприкінці серпня 2024 р. у Києві відкрилася цікава за концепцією книгарня-винарня «Книжки і пляшки», де відвідувачі можуть купити книгу, випити келих вина, послухати живу музику, виконану на фортепіано. При цьому можна не лише купити книжку, але й просто почитати її в затишній атмосфері, чи навіть взяти на 14 днів додому як у бібліотеці. Відвідувачі закладу також приносять свої книжки і проводять тут читацькі клуби. Навіть сам час роботи закладу — з 16:00 до 23:00, свідчить про зорієнтованість на організацію дозвілля [15]. У тому ж році на Золотих воротах відкрилася ще одна книгарня з цікавою концепцією діяльності під назвою «Тиша», де книжки не продаються, а надаються в оренду «за підпискою». Підписка для відвідувачів книгарні коштує 500 грн на місяць. Книжки можна як читати у залах закладу, так і брати додому (до двох видань за одне відвідування), тут також проводяться читацькі клуби. Формат діяльності книгарні нагадує бібліотеку, але із затишним простором. Отже, тут швидше продаються не книжки, а приємна атмосфера [16].

У 2024 р. у Києві на вул. Левка Лук'яненка відкрилася велика за площею «Книгарня Є», що уміщує кав'ярню, місце для дітей, простір для проведення різноманітних культурних подій. 14 лютого 2025 р. ще одна книгарня мережі «Є» запрацювала на Головному залізничному вокзалі столиці. Вона має в доповнення до книжкового простору і кавову зону. З точки зору наявності поруч великої кількості потенційних відвідувачів (як читачів, так і тих, хто питиме каву) розташування книгарні на Центральному залізничному вокзалі є вдалим кроком менеджменту мережі. Всього станом на початок 2025 р. у 21 українському місті нараховувалося 89 книгарень цієї мережі [17]. Звичайно не усі книгарні мережі Є працюють у форматі книгарень-кав'ярень, але ті книгарні, що відкриваються останнім часом воліють працювати саме як книгарні-кав'ярні з місцями для проведення культурних подій.

Водночас в умовах російського вторгнення продовжують діяти й «старі» книгарні, які можна віднести до багатофункціональних закладів. Серед таких варто відзначити київські книгарні «Сяйво книги» (найстаріша книгарня міста, заснована у 1944 р., що провела ребрендинг, має кавову зону та працює як подієва локація), «Смолоскип» (діє на Подолі з 2007 р. і тісно співпрацює з видавництвом «Смолоскип»), «Наукова думка» (одне з найстаріших книготорговельних підприємств міста з локацією на вул. Грушевського і колись одне зі знакових місць для книголюбів та шанувальників наукової книги) книгарня-кав'ярня «Закапелок» (діяла з 2018 р. на Подолі, а зараз змінила локацію) та інші.

Відзначимо, що у деяких районах Києва концентрація книготорговельних підприємств є доволі значною. Приміром станом на червень 2023 р. на київському Подолі працювало 11 книгарень [18]. Згодом деякі з них через конкуренцію припинили свою роботу чи перемістилися на інші локації міста.

Застосування багатофункціонального підходу характерне і для діяльності книгарень в інших містах, у т.ч. звільнених від окупантів та прифронтових. Наприклад, у звільненому Ірпені в 2022 р. було відкрито «Лісова книгарня», в якій функціонує кав'ярня, проводяться кінопокази, презентації, розмовні клуби та ін. [19]. Також майже відразу після звільнення Ірпеня за допомоги видавництва «Ранок» тут відновила роботу книгарня «Книголенд» [20]. Першого березня 2025 р. у прифронтовому Харкові видавцем Олександром Савчуком було відкрито немережеву книгарню-кав'ярню «Книгоукриття», що поєднує коворкінговий простір і виставковий залу. Завдяки рухомим столам книгарню можна перетворити на місце для публічних заходів, лекцій і семінарів [21].

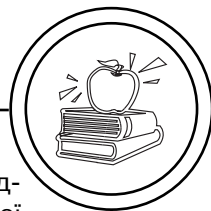
Висновки

Як бачимо, повномасштабне вторгнення російського агресора, хоч і ускладнило економічну ситуацію в Україні, однак надало в кризових умовах додатковий поштовх для розвитку книжкової торгівлі та відкриття книгарень (хоча ця тенденція є найбільш проявленою в столиці). На сьогодні важко визначити, наскільки довгостроковим буде цей ефект — окремі відкриті у 2022–2023 рр. книгарні пізніше були закриті, хоча

поки йдеться про поодинокі випадки. Водночас можемо констатувати тенденцію, яка стала характерною саме для років після повномасштабного вторгнення — багато власників книгарень почали будувати свою бізнес-модель більш диверсифіковано, з прагненням залучити ширше коло покупців, навіть якщо вони не є активними читачами. Крім продажу книжок книгарні додатково стають кав'ярнями (і навіть деякі з них продають вино та пиво), а також подієвими майданчиками як для власних маркетингових заходів (презентації, зустрічі з авторами, читачькі клуби, відеопокази тощо), так і для зовнішніх організаторів культурних, мистецьких подій.

Ця тенденція має економічне пояснення — бажання книгарень вижити у складні часи за рахунок додавання до книгорозповсюдження інших форм діяльності. Підтвердити ефективність такої бізнес-моделі поки що складно — пройшло не так багато часу. Водночас, як вказує очільник Української видавничої асоціації, саме з осені 2025 р. стає помітним спад у діяльності книгарень. Цей спад — не лише про менше продажів, це про проблеми з дохідністю самих локацій. Оренда, зарплати, комунальні, податки — все дорожчає. А якщо водночас книгарня недоотримує обсяги у продажах книжок, вона опиняється на межі. Без допомоги держави галузь ризикує за зиму повернутися на кілька років назад [8].

Тому саме у цей момент, коли йдеться про можливість як подальшого розвитку, так і закриття книгарень, важливо наголошувати на ширшому суспільному контексті. Обираючи багатофункціональний

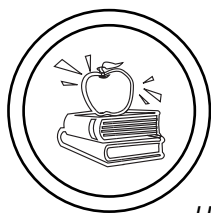

формат діяльності, книгарні стають не лише суб'єктами книжкового бізнесу, але й важливим актором розвитку суспільного життя. Вони перетворюються на установи, які виконують, прямо чи опосередковано, критичні для суспільства під час війни функції, зокрема з організації культурного та інтелектуального дозвілля, надання комунікаційних майданчиків для творення спільнот за інтере-

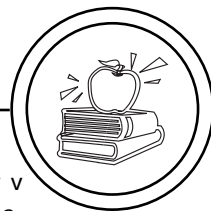
сами та психологічної взаємопідтримки, формування національної ідентичності та пам'яті українців. Це актуалізує необхідність вироблення підходів до надання підтримки багатофункціональним книгарням з боку державних інституцій (пільгові кредити, підтримка проєктів тощо) та органів місцевого самоврядування (пільгова оренда, закупівля послуг та ін.).

References/Список використаної літератури

1. Andriichuk, A. (2024). Osoblyvosti diialnosti kyivskykh knyhareh u 2022–2024 rokakh [Features of the activities of Kyiv bookstores in 2022–2024]. *Obrrii drukarstva*, 1, 175–187. [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2024.1\(15\).307672](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2024.1(15).307672) [in Ukrainian].
2. (2023). Vidomosti bibliografichnoho reiestru knyzhkovoi produktsii (dani za 2022 r. ta 2023 r.). Neperiodychni vydannia. Knyhy ta broshury [Information from the bibliographic register of book products (data for 2022 and 2023). Non-periodical publications. Books and brochures]. *Derzhavna naukova ustanova 'Knyzhkova palata Ukrainy imeni Ivana Fedorova'*. Retrieved from http://www.ukrbook.net/statistika_.html [in Ukrainian].
3. (2021). Zahalni dani pro vypusk neperiodychnykh vydan za 2021 rik. Vypusk knyzhkovoi produktsii v Ukraini [General data on the release of non-periodical publications for 2021. Release of book products in Ukraine]. *Derzhavna naukova ustanova 'Knyzhkova palata Ukrainy imeni Ivana Fedorova'*. Retrieved from http://www.ukrbook.net/statistika/statistika_2021.pdf [in Ukrainian].
4. (2024). 100 subiektiv vydavnychoi spravy, yaki dostavyly naibilshu kilkist nazv knyzhkovykh vydan u 2024 rotsi [100 publishing entities that delivered the largest number of book titles in 2024]. *Derzhavna naukova ustanova 'Knyzhkova palata Ukrainy imeni Ivana Fedorova'*. Retrieved from http://www.ukrbook.net/new/100_vyd_2024.pdf [in Ukrainian].
5. (2025). Knyzhkova haluz Ukrainy. Ekspresanaliz za pidsumkamy I pivrichchia 2025 roku [Book industry of Ukraine. Express analysis based on the results of the first half of 2025]. *Derzhavna ustanova 'Ukrainskyi instytut knyhy'*. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1mcEy_rpuzkMqp-auco8xjzH2hWbbsE5w/view [in Ukrainian].
6. (2025). Zvit pro finansovi pokaznyky ukrainskykh vydavtsiv. Finansovi rezultaty pidpriemstv knyzhkovoi haluzi 2021–2024 [Report on the financial performance of Ukrainian publishers. Financial results of book industry enterprises 2021–2024]. *Derzhavna ustanova 'Ukrainskyi instytut knyhy'*. Retrieved from https://drive.google.com/drive/folders/1svY6VKzh48_HyTL95aDnFFd06Umd0pFH [in Ukrainian].
7. (2025). Pokaznyky knyzhkovoi haluzi Ukrainy 2024 [Indicators of the book industry of Ukraine 2024]. *Derzhavna ustanova 'Ukrainskyi instytut knyhy'*. Retrieved from <https://ubi.org.ua/uk/activity/doslidzhennya/doslidzhennya-2025> [in Ukrainian].

8. Bidenko, A. (2025). *Maibutnie knyzhkovoi haluzi Ukrainy pid zahrozoiu? UIK kazhe, shcho vona zrostaie. Ale naspravdi tse ne tak, analizuie Artem Bidenko z vydavnychoi asotsiatsii. Yoho arhumenty [Is the future of Ukraine's book industry under threat? The UIC says it's growing. But in reality, that's not the case, analyzes Artem Bidenko from the publishing association. His arguments]*. Retrieved from <https://forbes.ua/lifestyle/maybutne-knyzhkovoi-galuzi-ukraini-pid-zagrozoyu-ui-k-kazhe-shcho-vona-zrostaie-ale-naspravdi-tse-ne-tak-analiz-rinku-vid-artema-bidenka-z-vidavnychoi-asotsiatsii-20112025-34298> [in Ukrainian].
9. (2025). Knyharni Ukrainy [Bookstores of Ukraine]. *Derzhavna ustanova 'Ukrainskyi instytut knyhy'*. Retrieved from <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1FlejSgFJT-NzO8IFS-JqyVHmsg1le9gd/edit?gid=1127554919#gid=1127554919> [in Ukrainian].
10. Hret, H. (2012). Knyhorozpovsiudzhennia v strukturi knyzhkovoi spravy Ukrainy [Book distribution in the structure of book reference in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho un-tu. Serii knyhozn. bibliot. ta inf. tekhnol.*, (7), 105–116 [in Ukrainian].
11. Morozov, O. (2022). Persha knyharnia-kaviarnia Vivat u Kyievi na Podoli [The first Vivat bookstore-cafe in Kyiv in Podil]. *The Village Ukraina*. Retrieved from <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/331287-persha-kni-garnya-vivat-na-podoli> [in Ukrainian].
12. Pylypchuk, M. (2023). Knyzhky, vynil, vyno ta kava: 12 novykh stolychnykh knyharen vartykh uvahy [Books, vinyl, wine and coffee: 12 new bookstores in the capital worth checking out]. *TyKyiv*. Retrieved from <https://tykyiv.com/ce-kyiv/knizhki-vinil-vino-ta-kava-9-novykh-stolichnykh-knigaren-vartikh-uvagi/> [in Ukrainian].
13. Druziuk, Ya. (2023). Knyharniu Rodovid vidkryly bilia Maidanu. Z kaviar-neiu Rid vid komandy Takava [Rodovid bookstore opened near Maidan. With Rid cafe from Takava team]. *The Village Ukraina*. Retrieved from <https://www.village.com.ua/village/city/newplacegorod/343921-rodovid-rid-maydan-2023> [in Ukrainian].
14. Habruk, N. (2023). Knyharniu-kaviarniu Book.ua vidkryly na Zolotykh Vorotakh [Book.ua bookstore and cafe opened at the Golden Gate]. *BZh*. Retrieved from <https://bzh.life/ua/gorod/1700388058-knigarnyu-kav-yarnyu-book-ua-vidkrili-zolotih/> [in Ukrainian].
15. Andrushko, A. (2024). Knyzhky ta vyno: yak pratsiuie knyharnia 'Knyzhky ta pliashky' [Books and Wine: How the Books and Bottles Bookstore Works]. *Chytomo*. Retrieved from <https://chytomo.com/knyzhky-ta-vyno-iak-pratsiuie-knyharnia-knyzhky-i-pliashky/> [in Ukrainian].
16. Holovan, D. (2024). Kaptsi, prohravach vinilu y knyzhky v orendu: u Kyievi vidkrylasia 'Tysha' [Slippers, a vinyl player, and books for rent: 'Tysha' opened in Kyiv]. *Chytomo*. Retrieved from <https://chytomo.com/kaptsi-prohravach-vinilu-j-knyzhky-v-orendu-u-kyievi-vidkrylasia-tysha/> [in Ukrainian].
17. Andrushko, A. (2025). U Kyievi na vokzali vidkryly novu knyharniu 'Ie' [A new bookstore 'E' opened at the train station in Kyiv]. *Chytomo*. Retrieved from <https://chytomo.com/u-kyievi-na-vokzali-vidkryly-novu-knyharniu-ie-foto/> [in Ukrainian].
18. Lysenko, O. (2023). My spodivaiemos lyshe na sebe — chym zhyvut nezalezhni knyharni [We rely only on ourselves — how independent bookstores survive]. *Chytomo*. Retrieved from <https://chytomo.com/my-spodivaiemos-lyshe-na-sebe-chym-zhyvut-nezalezhni-knyharni/> [in Ukrainian].

19. Boiko, O. (2022). Filosofi y Lisova: yaki knyharni mozhna vidvidaty v Irpeni [Filosophi and Lisova: which bookstores can you visit in Irpin?]. *Chytomo*. 02.03.2024. Retrieved from <https://chytomo.com/filosofi-j-lisova-iaki-knyharni-mozhna-vidvidaty-v-irpeni/> [in Ukrainian].

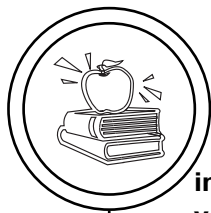
20. (2024). V Irpeni vidnovyla robotu knyharnia 'Knyholendu' [The 'Knygo-land' bookstore has resumed operations in Irpen]. *Chytomo*. 27.06.2022. Retrieved from <https://chytomo.com/v-irpeni-vidnovyla-robotu-knyharnia-knyholendu/> [in Ukrainian].

21. Hrynenko, V. (2025). Knyharnia-kav'iarnia 'Knyhoukryttia' v Kharkovi [Bookstore-cafe 'Book Shelter' in Kharkiv]. *Viledzh*. Retrieved from <https://www.village.com.ua/village/culture/culture-news/360403-knigarnya-kav-squo-yarnya-em-laquo-knigoukrittia-raquo-em-u-harkovi> [in Ukrainian].

Mykola Andriichuk, Ph.D. in Social Communications, Associate Professor, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», 2505mt@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2118-1344>.

Modern Bookstores in Ukraine as Multifunctional Spaces

Despite the negative impact of the full-scale invasion of the Russian aggressor, the publishing industry in Ukraine continues to function and even shows growth according to statistical indicators (although publishers indicate an expected decline). To predict the further development of the industry, it is relevant to study the factors that contribute to its stability. One of these factors is the active functioning of bookstores. Therefore, the article aims to analyze the trends of changes in the organization of bookstore activities after the full-scale invasion of the Russian aggressor into Ukraine. The article analyzes information about the work of the publishing industry and the functioning of bookstores in 2022–2025. Even in difficult wartime times, new (both network and non-network) bookstores opened and most of the 'old' bookstores continued to operate. This is directly related to reader demand. In particular, for a part of the population, interest in Ukrainian-language literature increased due to the growth of national consciousness in wartime. Also, in times of great social upheaval, reading books became a stabilizing factor – a kind of means of escapism or bibliotherapy. It is also about the limited access during the war to other forms of leisure activities and satisfaction of cultural needs. The article analyzes a noticeable trend in the activities of newly created and a significant part of 'old' bookstores, which is associated with a change in business approach and orientation towards meeting the additional needs of different population groups. This trend is especially clearly manifested in the creation and operation of multifunctional bookstores-cafes

in Kyiv, while similar examples from other cities of Ukraine are given. This trend has an economic explanation — the desire of bookstores to survive in difficult times by adding other forms of activity to book distribution. At the same time, by choosing a multifunctional format of activity, bookstores become an important actor in the development of social life, performing critical functions for society during the war (organizing cultural and intellectual leisure, providing communication platforms for creating communities and psychological mutual support, forming national identity and memory of Ukrainians, etc.). With a possible decline in the development of the publishing industry, this highlights the need to develop approaches to providing support to multifunctional bookstores from state institutions and local authorities.

Keywords: bookstore; bookstore-cafe; book trade; event space; reader needs; publishing products.

Надійшла до редакції/Received: 23.10.25

Рецензія/Peer review: 06.11.25

Опубліковано/Printed: 16.12.25